

بررسی چالش‌ها و فرصت‌های تامین مالی در بخش کشاورزی کشور

دکتر سمانه عابدی

هیأت علمی دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبائی

زمستان ۱۴۰۳

فهرست مطالب

۱

اهمیت تامین مالی در بخش کشاورزی

۲

محدودیت‌های مالی در بخش کشاورزی ایران

۳

تحلیل بازار سرمایه در بخش کشاورزی ایران

۴

تجارب موفق روش‌های تامین مالی در بخش کشاورزی جهان

۵

تحلیل SWOT تامین مالی در بخش کشاورزی ایران

۶

جمع‌بندی و توصیه‌های سیاستی

اهمیت تأمین مالی در بخش کشاورزی

تأمین مالی یکی از عوامل کلیدی در توسعه بخش کشاورزی است که نقش مهمی در رشد تولید و بهره‌وری دارد.

افزایش بهره‌وری

▪ دسترسی به منابع مالی باعث استفاده از فناوری‌های نوین و افزایش بازدهی می‌شود.

پایداری تولید

▪ تأمین مالی مناسب، پایداری و کاهش وابستگی به تغییرات اقلیمی را تقویت می‌کند

کاهش ریسک

▪ وجود منابع مالی، کشاورزان را در برابر بحران‌های مالی ناشی از بلایای طبیعی مقاوم‌تر می‌کند.

افزایش اشتغال و توسعه روستایی

▪ تأمین مالی مناسب به افزایش سرمایه‌گذاری در روستاها و کاهش مهاجرت کمک می‌کند.

توسعه صادرات و ارزآوری

▪ سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های کشاورزی، فرصت‌های صادراتی را گسترش می‌دهد.

در اسناد بالادستی جمهوری اسلامی ایران، قوانین و مقررات متعددی به تأمین مالی بخش کشاورزی اختصاص یافته است.

قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران

• ماده ۳۲ بند (ب): دولت مکلف است ردیف مستقلی برای پرداخت خسارت به بیمه‌گذاران محصولات کشاورزی و صندوق بیمه کشاورزی در لوایح بودجه سالانه ایجاد کند و اعتبار آن را به صورت ۱۰۰٪ تخصیص یافته تأمین نماید.

ماده ۳۳:

بند (ذ): بانک‌های عامل غیرتخصصی کشور موظف‌اند حداقل ۱۵٪ از متوسط تسهیلات اعطایی خود را به بخش کشاورزی اختصاص دهند.

• بند (چ): دولت مکلف است سهم سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی را در کل سرمایه‌گذاری‌ها سالانه حداقل ۲٪ افزایش دهد.

• بند (ح): ارتقای سطح کلی حمایت از کشاورزی، سالانه تا ۲٪ ارزش تولید این بخش.

• بند (ج): افزایش سرمایه صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی به ۷٪ از ارزش سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی و افزایش سرمایه بانک کشاورزی مطابق با استانداردهای بین‌المللی.

- سیاست‌های کلی کشاورزی
- قانون بودجه سال ۱۴۰۳ کل کشور
- قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی
- قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور
- قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور
- قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری
- قانون برنامه پنج‌ساله چهارم و هفتم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران
- قانون بیمه کشاورزی

سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، اعطای تسهیلات، تخصیص اعتبارات جهت پوشش بیمه‌ای محصولات، ایجاد زیرساخت برای تأمین مالی بر اساس ابزارهای مالی نوین، افزایش سطح حمایت از کشاورزی، افزایش سرمایه صندوق‌های حمایت از توسعه کشاورزی و ایجاد سازوکار جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی

محدودیت‌های مالی در بخش کشاورزی ایران

- **نوسانات نرخ ارز:** افزایش نرخ ارز موجب افزایش هزینه نهاده‌های وارداتی کشاورزی شده است.
- **تورم بالا:** باعث کاهش قدرت خرید کشاورزان و دشواری در تأمین هزینه‌های تولید شده است.
- **بی‌ثباتی سیاست‌های اقتصادی:** تصمیمات ناگهانی و تغییرات مداوم در سیاست‌های اقتصادی، امنیت مالی کشاورزان را به خطر انداخته است.

ناپایداری درآمد و ریسک‌های اقتصادی

- **سرمایه‌گذاری ناکافی دولت:** محدود و کم بودن بودجه‌های تخصیص یافته به بخش کشاورزی به نسبت سایر بخش‌های اقتصادی
- **مشارکت پایین بخش خصوصی:** به دلیل ریسک‌های بالا و بازدهی پایین در مقایسه با سایر بخش‌ها،
- **عدم حمایت مؤثر از استارت‌آپ‌های کشاورزی:** کسب‌وکارهای نوآورانه در بخش کشاورزی به دلیل نبود زیرساخت‌های مالی مناسب، به سختی می‌توانند تأمین مالی شوند

کمبود سرمایه‌گذاری و منابع مالی

- **پوشش ناکافی بیمه:** بسیاری از محصولات و فعالیت‌های کشاورزی تحت پوشش بیمه قرار نمی‌گیرند یا بیمه آنها به درستی اجرا نمی‌شود.
- **پرداخت دیر هنگام خسارات:** فرآیند جبران خسارت توسط بیمه بسیار زمان‌بر است.
- **نرخ حق بیمه بالا:** کشاورزان به دلیل هزینه‌های بالا، تمایل کمتری به بیمه کردن محصولات خود دارند.

ناکارآمدی نظام بیمه کشاورزی

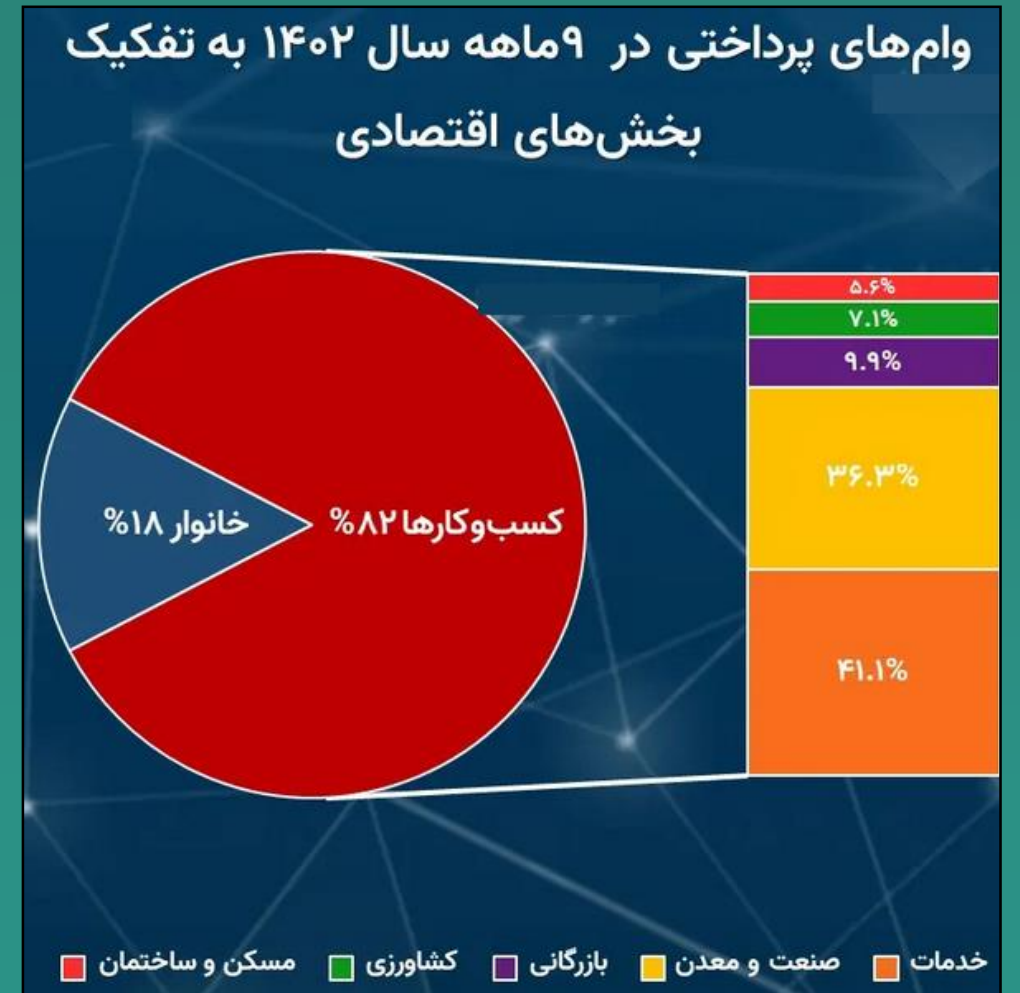
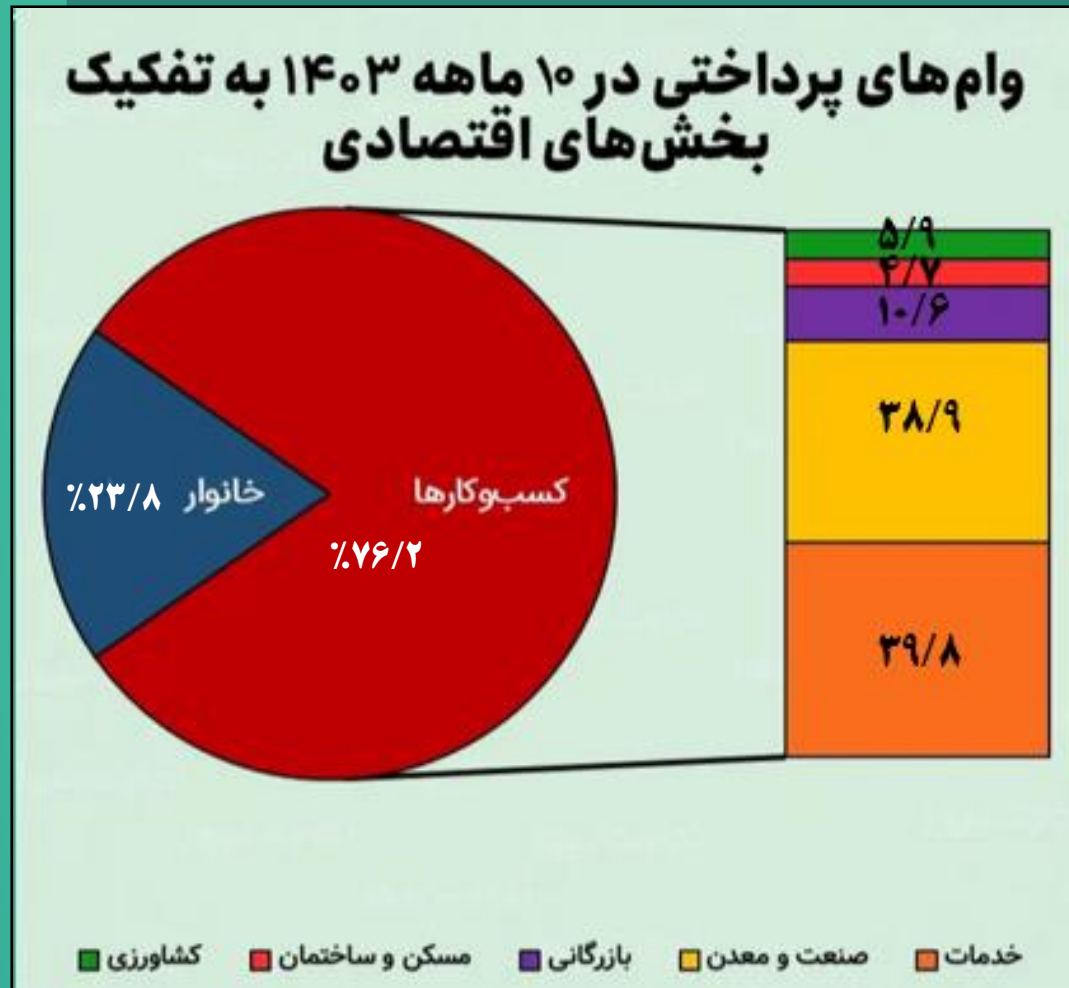
- **سخت‌گیری در اعطای تسهیلات:** سخت‌گیری بیشتری در اعطای وام به دلیل ریسک بالای کشاورزی
- **نرخ سود بالا:** بالا بوده نرخ سود تسهیلات بانکی برای کشاورزان در مقایسه با میزان سوددهی فعالیت‌های
- **عدم تناسب زمان بازپرداخت وام‌ها با دوره تولید کشاورزی:** بیشتر تسهیلات کشاورزی دارای بازپرداخت کوتاه‌مدت هستند، در حالی که بسیاری از محصولات کشاورزی دوره بازدهی طولانی‌تری دارند.

مشکلات در تأمین تسهیلات بانکی

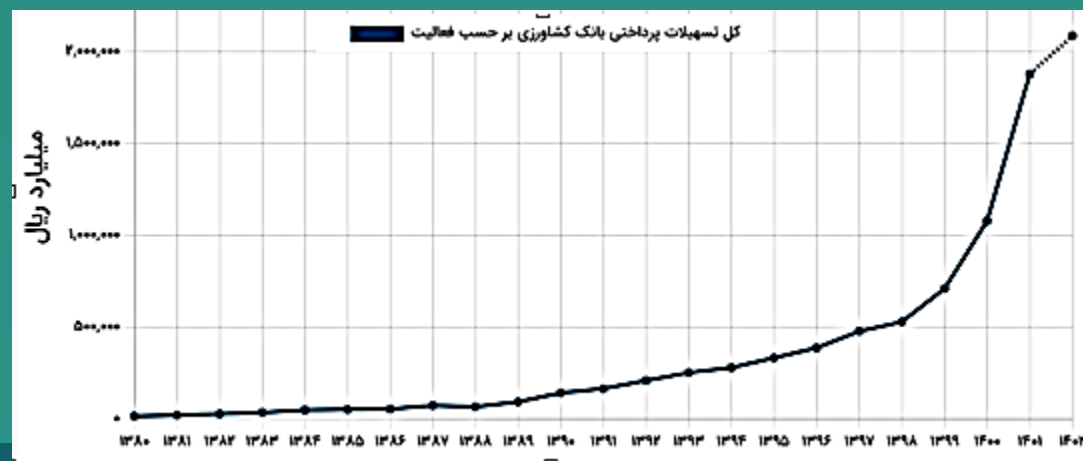
هدف از دریافت تسهیلات پرداختی در بخش های اقتصادی طی ۱۰ ماه ابتدای سال ۱۴۰۳

جمع کل		مصرف کننده نهایی (خانوار)		صاحبان کسب و کار حقوقی و غیر حقوقی														کشاورزی (۱)		بخش اقتصادی	هدف از دریافت
		-		کل بخش ها		متفرقه		خدمات		بازرگانی		مسکن و ساختمان		صنعت و معدن		سهام از کل	مبلغ				
سهام از کل	مبلغ	سهام از کل	مبلغ	سهام از کل	مبلغ	سهام از کل	مبلغ	سهام از کل	مبلغ	سهام از کل	مبلغ	سهام از کل	مبلغ	سهام از کل	مبلغ	سهام از کل	مبلغ				
۱۳/۶	۷,۶۷۲,۵۳۹	—	—	۱۷/۹	۷,۶۷۲,۵۳۹	۱۱/۹	۵,۷۰۱	۲۰/۱	۳,۴۳۶,۳۵۶	۷/۴	۳۴۰,۰۳۰	۵۴/۹	۱,۱۰۶,۱۸۳	۱۱/۴	۱,۹۰۳,۹۷۷	۳۴/۷	۸۸۰,۲۹۷		ایجاد		
۵۸/۴	۳۲,۸۵۹,۸۸۳	—	—	۷۶/۶	۳۲,۸۵۹,۸۸۳	۸۷/۰	۴۱,۵۳۷	۷۴/۰	۱۲,۶۳۹,۳۶۵	۸۶/۶	۳,۹۵۸,۶۰۱	۳۷/۱	۷۴۶,۹۶۳	۸۴/۲	۱۴,۰۴۲,۴۳۶	۵۶/۳	۱,۴۳۰,۹۸۰		تامین سرمایه در گردش		
۳/۰	۱,۶۷۸,۴۱۸	—	—	۳/۹	۱,۶۷۸,۴۱۸	-/۴	۱۸۶	۳/۸	۶۵۰,۹۸۱	۵/۴	۲۴۶,۴۶۶	۳/۸	۷۵,۸۸۶	۳/۴	۵۶۴,۰۰۰	۵/۵	۱۴۰,۸۹۸		توسعه		
-/۰	۰	—	—	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰		فرض الحسنه اشتغال		
-/۰	۱۷,۳۱۷	—	—	-/۰	۱۷,۳۱۷	-/۱	۲۴	-/۱	۸,۷۰۱	-/۰	۶۶۰	-/۰	۲۸۹	-/۰	۵,۶۱۷	-/۱	۲۰,۲۷		فرض الحسنه اینثارگران		
-/۱	۵۲,۸۶۴	—	—	-/۱	۵۲,۸۶۴	-/۱	۲۴	-/۲	۲۵,۶۴۶	-/۰	۲,۱۴۳	-/۰	۴۵۲	-/۱	۱۴,۵۷۵	-/۴	۱۰۰,۲۴		فرض الحسنه بهزیستی		
-/۲	۱۱۶,۵۹۶	—	—	-/۲	۱۱۶,۵۹۶	-/۲	۱۰۳	-/۳	۵۲,۵۲۷	-/۱	۳,۰۹۱	-/۰	۶۷۲	-/۲	۳۸,۱۷۰	-/۹	۲۲,۰۳۲		فرض الحسنه کمیته		
-/۴	۲۱۹,۶۵۳	—	—	-/۵	۲۱۹,۶۵۳	-/۳	۱۵۳	-/۷	۱۲۰,۳۱۴	-/۱	۲,۸۱۴	-/۱	۱,۸۶۹	-/۳	۴۹,۵۷۸	۱/۸	۴۴,۹۲۶		فرض الحسنه سایر اشتغال		
-/۴	۲۳۳,۶۸۵	۱/۶	۲۱۶,۶۹۷	-/۰	۱۶,۹۸۸	-/۰	۰	-/۰	۱,۶۵۱	-/۱	۴,۲۴۳	-/۱	۲,۱۸۰	-/۱	۸,۷۲۲	-/۰	۱۹۲		تعمیرات		
-/۲	۱۱۱,۴۹۵	-/۷	۹۰,۸۰۶	-/۰	۲۰,۶۸۸	-/۰	۰	-/۱	۱۷,۵۳۱	-/۰	۸۸۸	-/۱	۱,۱۹۹	-/۰	۱,۰۰۸	-/۰	۶۲		جعاله تعمیر مسکن		
-/۵	۲۷۵,۵۲۴	۱/۸	۲۴۷,۰۳۷	-/۱	۲۸,۴۸۷	-/۰	۰	-/۰	۳,۱۳۷	-/۰	۰	۱/۳	۲۵,۳۵۰	-/۰	۰	-/۰	۰		خرید مسکن غیر نوساز		
-/۹	۴۹۱,۶۶۳	۳/۱	۴۲۰,۴۱۵	-/۲	۷۱,۲۴۸	-/۰	۰	-/۱	۱۵,۲۷۰	-/۰	۷۰۴	۲/۵	۴۹,۶۶۹	-/۰	۵,۳۳۵	-/۰	۲۷۲		خرید مسکن نوساز		
۸/۷	۴,۸۹۰,۱۷۰	۳۵/۶	۴,۷۶۰,۶۶۳	-/۳	۱۲۹,۵۰۷	-/۰	۱۲	-/۴	۷۰,۳۰۴	-/۲	۸,۷۶۳	-/۱	۱,۵۳۵	-/۲	۴۰,۷۰۰	-/۳	۸,۱۹۳		خرید کالای شخصی		
-/۷	۳۷۹,۵۲۷	۲/۸	۳۷۵,۶۳۹	-/۰	۳,۸۸۸	-/۰	۰	-/۰	۱,۸۵۳	-/۰	۱۱۲	-/۰	۷	-/۰	۱,۹۰۲	-/۰	۱۲		خرید خودرو شخصی		
۳/۰	۱,۶۸۰,۵۵۲	۱۲/۶	۱,۶۸۰,۵۵۲	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰		فرض الحسنه ازدواج		
۸/۹	۵,۰۰۵,۹۶۵	۳۷/۱	۴,۹۷۱,۱۱۴	-/۱	۳۴,۸۵۱	-/۰	۰	-/۲	۳۲,۴۰۲	-/۰	۱۵۸	-/۰	۷۶۴	-/۰	۱,۰۰۹	-/۰	۴۳۷		فرض الحسنه ضروری		
-/۵	۳۰۵,۰۸۲	۲/۳	۳۰۵,۰۸۲	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰	-/۰	۰		فرض الحسنه فرزندآوری		
-/۶	۳۱۹,۶۱۵	۲/۴	۳۱۸,۳۴۲	-/۰	۱,۲۷۳	-/۰	۰	-/۰	۶۸۶	-/۰	۵۰	-/۰	۱۳۶	-/۰	۴۰۰	-/۰	۰		ودیعہ مسکن		
۱۰۰/۰	۵۶,۳۱۰,۵۴۸	۲۳/۸	۱۳,۳۸۶,۳۲۷	۷۶/۲	۴۲,۹۲۴,۲۰۱	-/۱	۴۷,۷۴۰	۳۹/۸	۱۷,۰۰۷,۷۲۴	۱۰/۶	۴,۵۶۸,۷۲۳	۴/۷	۲,۰۱۳,۱۵۴	۳۸/۹	۱۶,۶۷۷,۵۱۰	۵/۹	۲,۵۴۰,۳۵۰		جمع		

مقایسه تسهیلات پرداختی به بخش کشاورزی در مقایسه با سایر بخش های اقتصادی

عنوان	واحد	آخرین مقدار	مقدار قبلی تواتر	بیشترین مقدار	کمترین مقدار	از سال	تا سال
دام و طیور	میلیارد ریال	۲۷۱,۰۷۴.۴	۳۹۳,۳۹۷.۱	۳۹۳,۳۹۷.۱	۴,۶۶۵.۲	۱۳۸۰	۱۴۰۲
قالیافی و صنایع دستی	میلیارد ریال	۱۲,۹۰۹.۲	۱۹,۹۸۸.۶	۱۹,۹۸۸.۶	۲۳۱.۲	۱۳۸۰	۱۴۰۲
شیلات و آبزیان	میلیارد ریال	۱۳,۶۲۵.۱	۱۷,۸۰۳.۸	۱۷,۸۰۳.۸	۴۱۳.۷	۱۳۸۰	۱۴۰۲
سایر تسهیلات پرداختی بانک کشاورزی بر حسب فعالیت	میلیارد ریال	۱۱۹,۹۰۰.۲	۲۱۶,۹۸۳.۲	۲۱۶,۹۸۳.۲	۲,۱۵۲.۵	۱۳۸۰	۱۴۰۲
زراعت و باغداری	میلیارد ریال	۳۶۸,۸۶۹.۹	۳۷۷,۸۶۷.۰	۳۷۷,۸۶۷.۰	۶,۴۷۹.۷	۱۳۸۰	۱۴۰۲
صنایع و خدمات وابسته به کشاورزی	میلیارد ریال	۱,۳۰۳,۸۹۴.۱	۸۵۴,۱۳۸.۲	۱,۳۰۳,۸۹۴.۱	۱,۶۷۳.۲	۱۳۸۰	۱۴۰۲
کل تسهیلات پرداختی بانک کشاورزی بر حسب فعالیت	میلیارد ریال	۲,۰۹۰,۲۷۲.۹	۱,۸۸۰,۱۷۷.۸	۲,۰۹۰,۲۷۲.۹	۱۶,۴۸۸.۳	۱۳۸۰	۱۴۰۲

محدودیت‌های مالی در بخش کشاورزی ایران

• **کاهش بودجه‌های حمایتی:** بودجه تخصیص یافته در مقایسه با نیازهای واقعی این بخش کافی نیست.

• **افزایش هزینه نهاده‌های تولید:** افزایش قیمت بذر، کود، سموم و ماشین‌آلات کشاورزی در نبود حمایت‌های مالی مناسب، هزینه تولید را بالا برده است.

ضعف در تخصیص بودجه دولتی

• **نبود بانک‌های تخصصی کشاورزی قدرتمند:** بانک کشاورزی تنها نهاد تخصصی تأمین مالی این بخش است، اما توانایی محدودی در تأمین اعتبار برای همه کشاورزان دارد.

• **نبود ابزارهای نوین مالی:** روش‌های جدید تأمین مالی مانند بازار سرمایه، صندوق‌های جسورانه و تأمین مالی جمعی در کشاورزی ایران چندان توسعه نیافته‌اند.

• **عدم توسعه قراردادهای پیش‌فروش:** نبود نظام کارآمد قراردادهای پیش‌فروش باعث شده که کشاورزان نتوانند به صورت مؤثر منابع مالی موردنیاز خود را از طریق پیش‌فروش محصولات تأمین کنند.

ضعف در توسعه زیرساخت‌های مالی کشاورزی

• **دشواری در جذب سرمایه‌گذاری خارجی:** به دلیل تحریم‌های مالی و بانکی،

• **مشکلات در تأمین ارز و واردات تجهیزات:** عدم دسترسی آسان به منابع ارزی و محدودیت‌های وارداتی باعث افزایش هزینه‌های خرید ماشین‌آلات و تجهیزات کشاورزی شده است.

• **محدودیت در صادرات محصولات کشاورزی:** مشکلات بانکی و تحریم‌ها، فرآیند صادرات محصولات کشاورزی را دشوار کرده و بر درآمد ارزی این بخش تأثیر منفی گذاشته است.

تأثیر تحریم‌ها و محدودیت‌های بین‌المللی

• **فقدان بازارهای سرمایه‌گذاری کارا در کشاورزی:** عدم توسعه ابزارهای مالی مناسب مانند اوراق مشارکت و ناکارایی صندوق‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی، باعث محدودیت سرمایه‌گذاری در این بخش شده

• **ضعف نظام بورس کالا:** بسیاری از محصولات کشاورزی هنوز وارد بورس کالا نشده‌اند یا به درستی از ظرفیت‌های آن بهره‌مند نمی‌شوند.

نبود بازارهای مالی تخصصی کشاورزی

محدودیت‌های مالی در بخش کشاورزی ایران ناشی از ترکیبی از :
مشکلات داخلی
(مانند کمبود سرمایه‌گذاری، ضعف سیستم بانکی، نوسانات اقتصادی)

عوامل خارجی
(مانند تحریم‌ها و محدودیت‌های تجاری).

برای حل این مشکلات، لازم است که دولت و بخش خصوصی با اجرای سیاست‌های کارآمد، مانند افزایش سرمایه‌گذاری، اصلاح نظام بانکی، توسعه ابزارهای مالی نوین و حمایت از کشاورزان خرد، اقدامات اساسی انجام دهند.

وضعیت بازار سرمایه در بخش کشاورزی ایران

بورس کالای کشاورزی

یکی از مهم‌ترین بخش‌های بازار سرمایه کشاورزی، بورس کالای ایران است که محصولات کشاورزی مانند گندم، جو، ذرت، زعفران، پسته و برنج در آن معامله می‌شود.

ابزارهای قراردادهای آتی و اختیار معامله برای برخی محصولات راه‌اندازی شده‌اند، اما هنوز به بلوغ کافی نرسیده‌اند.

شفافیت قیمت‌گذاری در بورس کالا می‌تواند به کشاورزان کمک کند، اما به دلیل عدم آگاهی کافی، مشارکت کشاورزان در این بازار کم است.

شرکت‌های سهامی کشاورزی و دامپروری

برخی شرکت‌های کشاورزی در بورس اوراق بهادار پذیرفته شده‌اند، اما تعداد آن‌ها محدود است.

شرکت‌هایی مانند کشت و دامداری فکا، کشت و صنعت چین‌چین و شیرپاستوریزه پگاه از جمله فعالان این حوزه هستند.

ورود شرکت‌های جدید به بازار سرمایه به دلیل پیچیدگی‌های اداری و مالی، چالش‌برانگیز است.

صندوق‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی

چند صندوق سرمایه‌گذاری کشاورزی ایجاد شده، اما کارایی و تنوع آن‌ها بسیار محدود است.

نبود ابزارهای تأمین مالی متنوع باعث شده سرمایه‌گذاران تمایل کمی به ورود به این حوزه داشته باشند.

چالش‌های بازار سرمایه کشاورزی در ایران

عدم آشنایی کشاورزان با بازار سرمایه

• کشاورزان سنتی آگاهی کمی نسبت به فرصت‌های سرمایه‌گذاری در بورس دارند.

• عدم آموزش و فرهنگ‌سازی باعث شده بسیاری از کشاورزان از مزایای بورس بهره‌مند نشوند.

سهم پایین کشاورزی در بازار سرمایه

• کمتر از ۵ درصد ارزش کل بازار سرمایه به بخش کشاورزی اختصاص دارد.

• سایر صنایع مانند پتروشیمی، فلزات و بانکداری سهم بسیار بیشتری دارند.

نبود ابزارهای مالی متنوع

• در بسیاری از کشورها، ابزارهایی مانند اوراق مشارکت کشاورزی، اوراق سلف موازی استاندارد، صندوق‌های زمین و محصولات کشاورزی برای تأمین مالی کشاورزی استفاده می‌شود، اما در ایران هنوز به‌طور گسترده راه‌اندازی نشده‌اند.

نبود مشوق‌های سرمایه‌گذاری در کشاورزی

• سرمایه‌گذاران به دنبال سود بالاتر و ریسک کمتر هستند، در حالی که بازدهی کشاورزی پایین و ریسک آن بالاست.

• دولت حمایت مالی و مشوق‌های کافی برای جذب سرمایه در این حوزه ارائه نمی‌دهد.

نوسانات قیمتی و بی‌ثباتی بازار محصولات کشاورزی

• تغییرات شدید قیمت محصولات کشاورزی مانند زعفران، پسته و گندم باعث کاهش اعتماد سرمایه‌گذاران شده است.

• سیاست‌های دولت در خرید تضمینی برخی محصولات، مانع از شکل‌گیری قیمت‌های واقعی در بازار می‌شود.

تجارب موفق کشورهای مختلف در مدل‌های متنوعی برای تأمین مالی کشاورزی

تأمین مالی
از طریق
بانک‌های
تخصصی
کشاورزی

نمونه موفق: (بانک‌های تخصصی با شرایط ویژه‌ای در ارائه تسهیلات) بانک کشاورزی برزیل (Banco do Brasil)
تجربه: ✓ این بانک با ارائه وام‌های کم‌بهره و طراحی مدل‌های متناسب با دوره‌های برداشت محصول، توانسته است دسترسی کشاورزان به منابع مالی را افزایش دهد.
✓ از برنامه‌های موفق این بانک، وام‌های فصلی است که کشاورزان می‌توانند در زمان برداشت محصول بازپرداخت کنند.
نتیجه: این مدل باعث کاهش فشار مالی بر کشاورزان و افزایش بهره‌وری در کشاورزی برزیل شده است.

تأمین مالی
زنجیره‌ای
کشاورزی
(Agricultural
Value
Chain
Finance)

نمونه موفق: این روش شامل تأمین مالی تمامی حلقه‌های زنجیره تولید تا مصرف است، از تأمین نهاده‌ها تا بازاریابی محصول.
کنیا (طرح (Kilimo Biashara)
تجربه: ✓ این مدل شامل وام‌دهی به کشاورزان در قالب زنجیره تأمین است که بانک‌ها، شرکت‌های تأمین‌کننده نهاده و خریداران محصولات را در یک چارچوب مالی مشترک قرار می‌دهد.
✓ دولت، بانک کشاورزی و تأمین‌کنندگان خصوصی با هم همکاری کرده و کشاورزان را تأمین مالی می‌کنند
نتیجه: افزایش دسترسی کشاورزان به وام، کاهش نرخ بهره، افزایش بهره‌وری و کاهش ریسک نکول وام‌ها.

فین‌تک و
تأمین مالی
دیجیتال
کشاورزی

نمونه موفق: استفاده از فناوری مالی (فین‌تک) برای ارائه وام‌های خرد، جذب سرمایه‌گذاری و تسهیل پرداخت‌ها.
هند (پلتفرم (Kisan Credit Card - KCC)
تجربه: ✓ کشاورزان هندی از طریق کارت اعتباری KCC می‌توانند وام‌های کوچک دریافت کرده و آن را به صورت دیجیتال برای خرید نهاده‌ها، بذر و ماشین‌آلات کشاورزی خرج کنند.
✓ سیستم امتیازدهی دیجیتال برای اعتبارسنجی کشاورزان مورد استفاده قرار گرفته و نیاز به وثیقه کاهش یافته است.
نتیجه: دسترسی سریع و ساده کشاورزان به منابع مالی و کاهش وابستگی به وام‌های غیررسمی با بهره بالا.

تجارب موفق کشورهای مختلف در مدل‌های متنوعی برای تأمین مالی کشاورزی

انتشار
اوراق قرضه
کشاورزی و
جذب
سرمایه‌گذار
ان

نمونه موفق: بسیاری از کشورها برای تأمین مالی کشاورزی از اوراق قرضه و سایر ابزارهای بازار سرمایه استفاده می‌کنند.
♦ **نمونه موفق:** آفریقای جنوبی (اوراق قرضه کشاورزی (Land Bank)
تجربه: ✓ دولت از طریق انتشار اوراق قرضه کشاورزی، سرمایه‌گذاران را به تأمین مالی کشاورزی تشویق کرده است.
✓ این اوراق سود تضمین شده دارند و درآمد حاصل از آنها مستقیماً برای حمایت از کشاورزان هزینه می‌شود
نتیجه: افزایش جذب سرمایه‌گذاری خصوصی در کشاورزی و کاهش وابستگی به منابع دولتی

بیمه
کشاورزی و
کاهش ریسک
تأمین مالی

نمونه موفق: بیمه‌های کشاورزی برای کاهش ریسک اعتباری کشاورزان و افزایش اطمینان بانک‌ها برای ارائه وام استفاده می‌شود.
♦ **نمونه موفق:** کانادا (برنامه بیمه محصولات کشاورزی – AgrilInsurance)
تجربه: ✓ دولت کانادا برنامه‌ای ایجاد کرده که در آن کشاورزان، دولت و بانک‌ها سهمی در بیمه دارند.
✓ اگر کشاورزی به دلیل بلایای طبیعی خسارت ببیند، بیمه بخشی از زیان را جبران کرده و بازپرداخت وام‌ها تسهیل می‌شود.
نتیجه: کاهش ریسک بانک‌ها، افزایش اعطای وام و حمایت از کشاورزان در مواقع بحران

تأمین مالی
جمعی
(Crowdfun)
(Crowdfund)
کشاورزی

نمونه موفق: استفاده از پلتفرم‌های تأمین مالی جمعی، کشاورزان را به سرمایه‌گذاران خرد متصل می‌کند.
♦ **نمونه موفق:** هلند (پلتفرم (OnePlanetCrowd)
تجربه: ✓ کشاورزان می‌توانند پروژه‌های خود را روی این پلتفرم قرار دهند و سرمایه‌گذاران خرد از طریق خرید سهام یا پیش‌خرید محصولات، آنها را تأمین مالی کنند.
✓ در این مدل، سرمایه‌گذاران سود دریافت کرده و کشاورزان بدون نیاز به بانک‌ها سرمایه جذب می‌کنند.
نتیجه: ایجاد دسترسی به سرمایه‌گذاری مردمی و کاهش وابستگی به تسهیلات بانکی

فرصت‌های تأمین مالی در بخش کشاورزی ایران

استفاده از ابزارهای نوین مالی

- ◆ انتشار اوراق مشارکت کشاورزی و جذب سرمایه‌گذاری خصوصی
- ◆ استفاده از قراردادهای آتی برای مدیریت نوسانات قیمت محصولات
- ◆ نمونه موفق: اجرای درجذب منابع مالی را برای تأمین سرمایه در گردش بخش دامپروری با اجرای اوراق مشارکت

توسعه بیمه‌های کشاورزی برای کاهش ریسک اعتباری

- ◆ افزایش کارایی و سرعت پرداخت خسارت بیمه‌ای
- ◆ افزایش پوشش بیمه‌ای برای کاهش ریسک‌های اعتباری و افزایش تمایل بانک‌ها برای ارائه تسهیلات
- ◆ نمونه موفق: بیمه محصولات زراعی در کانادا که توانسته ریسک مالی کشاورزان را کاهش داده و دسترسی آنها به اعتبارات را افزایش دهد.

جذب سرمایه‌گذاری خارجی و حمایت‌های بین‌المللی:

- ◆ با بهبود قوانین سرمایه‌گذاری، می‌توان از سرمایه‌گذاران خارجی برای توسعه کشاورزی و ایجاد زیرساخت‌های نوین مالی استفاده کرد
- ◆ امکان استفاده از تسهیلات بانک‌های توسعه‌ای جهانی مانند بانک جهانی و بانک توسعه اسلامی برای تأمین مالی پروژه‌های کشاورزی

نقش فناوری‌های دیجیتال در بهبود تأمین مالی

- ◆ توسعه بانکداری دیجیتال برای ارائه وام‌های خرد
- ◆ استفاده از بلاک‌چین برای شفافیت در پرداخت‌ها
- ◆ نمونه موفق: پلتفرم‌های فین‌تک در برخی کشورها مانند برزیل که با استفاده از هوش مصنوعی، کشاورزان را اعتبارسنجی کرده و بدون نیاز به وثیقه، تسهیلات ارائه می‌دهند.

سیاست‌های حمایتی دولت و تسهیلات ویژه برای کشاورزان

- ◆ اختصاص وام‌های کم‌بهره با حمایت دولتی
- ◆ ارائه مشوق‌های مالی برای جذب سرمایه‌گذاری در کشاورزی
- ◆ نمونه موفق: طرح کشاورزی قراردادی در برخی استان‌ها که دولت به‌عنوان تضمین‌کننده مالی، بخشی از ریسک را کاهش داده و باعث افزایش تولید شده است.

گسترش تأمین مالی زنجیره‌ای کشاورزی

- ◆ امکان استفاده از مدل‌هایی که تأمین مالی تمام زنجیره از تولید تا فروش را پوشش دهد، می‌تواند ریسک نکول وام‌ها را کاهش دهد.

ماتریس SWOT روش‌های نوین تأمین مالی در بخش کشاورزی ایران

نقاط ضعف (Weaknesses)	نقاط قوت (Strengths)	عوامل داخلی
<ul style="list-style-type: none"> ❖ وابستگی زیاد به منابع دولتی و کمبود سرمایه‌گذاری و مشارکت بخش خصوصی ❖ پایین بودن سطح آگاهی کشاورزان نسبت به روش‌های نوین تأمین مالی ❖ نبود زیرساخت‌های قانونی-حقوقی کافی برای حمایت روش‌های نوین تأمین مالی ❖ ریسک بالای سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ❖ نرخ بالای سود تسهیلات بانکی: بازپرداخت دشوار وام‌های بانکی برای کشاورزان ❖ عدم توسعه روش‌های نوین مالی: ماندن اوراق قرضه کشاورزی، تأمین مالی زنجیره‌ای و فین‌تک. ❖ عدم تناسب تسهیلات با نیاز کشاورزان: وام‌های کوتاه‌مدت که پاسخگوی نیازهای بلندمدت کشاورزی نیستند. ❖ بوروکراسی پیچیده: روند دشوار اخذ وام و تأخیر در تخصیص منابع مالی. ❖ ضعف بیمه کشاورزی: پوشش ناکافی در برابر بلایای طبیعی و نوسانات قیمتی. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ افزایش دسترسی کشاورزان به منابع مالی متنوع (صندوق‌های سرمایه‌گذاری، تأمین مالی جمعی، فین‌تک‌های کشاورزی) ❖ امکان تأمین مالی پروژه‌های نوآورانه کشاورزی ❖ توسعه بازار سرمایه: امکان جذب سرمایه از طریق اوراق بهادار کشاورزی ❖ وجود بانک‌های تخصصی: بانک کشاورزی و سایر نهادهای مالی تأمین مالی کشاورزی ❖ برنامه‌های حمایتی دولت: دولت ایران از طریق وام‌های کم‌بهره و خرید تضمینی محصولات کشاورزی ❖ ظرفیت‌های بالای کشاورزی: ایران دارای منابع غنی کشاورزی، تنوع اقلیمی و قابلیت تولید محصولات صادراتی است ❖ پتانسیل بالای صادرات محصولات کشاورزی: امکان جذب سرمایه‌گذاری خارجی و رشد تولید صادرات محور 	<p>ساختار مالی و سرمایه‌گذاری</p>
<ul style="list-style-type: none"> ❖ عدم پذیرش گسترده فناوری‌های جدید در بین کشاورزان سنتی ضعف در زیرساخت‌های اینترنتی و دیجیتالی در مناطق روستایی ❖ فقدان زیرساخت لازم برای آموزش و فرهنگ‌سازی فناوری‌های مالی جدید 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ استفاده از فناوری‌های دیجیتال و بلاکچین در قراردادهای هوشمند و تأمین مالی ❖ توسعه فین‌تک‌های کشاورزی و پلتفرم‌های تأمین مالی جمعی ❖ کاهش هزینه‌های مالی به دلیل حذف واسطه‌های سنتی 	<p>فناوری و نوآوری</p>
<ul style="list-style-type: none"> ❖ نوسانات اقتصادی و ارزی که بر اعتماد سرمایه‌گذاران تأثیر منفی دارد ❖ نبود مکانیزم‌های پایدار برای ارزیابی اعتباری کشاورزان ❖ ضعف در پیاده‌سازی مدل‌های بیمه و مدیریت ریسک مبتنی بر داده ❖ ریسک بالای کشاورزی و نکول وام‌ها: خسارت‌های ناشی از بلایای طبیعی (خشکسالی، سیل، سرمازدگی) باعث می‌شود بسیاری از کشاورزان نتوانند وام‌های خود را بازپرداخت کنند. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ افزایش شفافیت مالی در معاملات کشاورزی ❖ امکان تأمین مالی بیمه محصولات کشاورزی از طریق روش‌های نوین ❖ وجود صندوق‌های حمایتی: از جمله صندوق توسعه ملی که می‌تواند منابع مناسبی تأمین کند 	<p>مدیریت ریسک و پایداری</p>

ماتریس SWOT روش‌های نوین تأمین مالی در بخش کشاورزی ایران

تهدیدها (Threats)	فرصت‌ها (Opportunities)	عوامل خارجی
<ul style="list-style-type: none"> ❖ تحریم‌های اقتصادی و محدودیت‌های بانکی که مانع جذب سرمایه‌گذاری خارجی و دسترسی به منابع مالی بین‌المللی ❖ تورم و نوسانات اقتصادی با کاهش امنیت سرمایه‌گذاری ❖ نوسانات قیمت محصولات کشاورزی منجر به کاهش درآمد ❖ بی‌ثباتی قوانین و سیاست‌های مالی و کشاورزی ❖ تغییرات اقلیمی و بلایای طبیعی: تولید کشاورزی را تهدید کرده و ریسک سرمایه‌گذاری در این بخش را بالا برده ❖ فرسودگی زیرساخت‌های کشاورزی: نبود زیرساخت‌های مناسب برای نگهداری و حمل‌ونقل محصولات، بهره‌وری را کاهش داده و باعث افزایش هزینه‌های تأمین مالی می‌شود. ❖ قاچاق و واردات بی‌رویه محصولات کشاورزی: باعث کاهش درآمد کشاورزان داخلی و ناتوانی آنها در بازپرداخت وام‌ها شده ❖ ناکارآمدی در تخصیص تسهیلات که به جای تأمین مالی واقعی کشاورزان، در بخش‌های غیرمرتبط مصرف شده 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ توسعه کشاورزی پایدار با تأمین مالی پروژه‌های دوستدار محیط‌زیست ❖ امکان جذب سرمایه‌گذاری خارجی و همکاری‌های بین‌المللی ❖ توسعه بیمه‌های کشاورزی: افزایش تمایل به استفاده از طرح‌های بیمه‌ای نوین برای کاهش ریسک کشاورزان و مدل‌های تأمین مالی جایگزین. ❖ استفاده از ظرفیت‌های اقتصاد مقاومتی: اجرای سیاست‌های حمایتی برای تقویت بخش کشاورزی. 	<p style="text-align: center;">محیط اقتصادی، اجتماعی و زیرساختی</p>
<ul style="list-style-type: none"> ❖ خطرات امنیت سایبری و کلاهبرداری‌های مالی در پلتفرم‌های نوین ❖ عدم انطباق قوانین بانکی با فناوری‌های نوین مالی ❖ چالش‌های مربوط به حفظ حریم خصوصی داده‌های مالی کشاورزان 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ امکان استفاده از هوش مصنوعی و تحلیل داده‌های کلان برای بهینه‌سازی تأمین مالی ❖ توسعه بلاکچین و قراردادهای هوشمند برای تأمین مالی امن‌تر ❖ رشد پلتفرم‌های مالی دیجیتال و کیف‌پول‌های الکترونیکی در بخش کشاورزی 	<p style="text-align: center;">تحولات تکنولوژیک و دیجیتال</p>

راهبردهای SO تقویت نقاط قوت برای کاهش نقاط ضعف

این راهبردها بر استفاده از توانمندی‌های موجود برای حل مشکلات ساختاری و عملیاتی متمرکز هستند

توسعه زیرساخت‌های فناوری مالی کشاورزی

□ راه‌اندازی سامانه‌های تأمین مالی مبتنی بر بلاکچین برای شفاف‌سازی معاملات مالی کشاورزی و کاهش ریسک سرمایه‌گذاران

□ ایجاد پلتفرم‌های فین‌تک کشاورزی برای تأمین مالی جمعی، خرید نهاده‌های کشاورزی و اعطای وام دیجیتال.

□ گسترش پرداخت‌های دیجیتال و کیف پول‌های الکترونیکی در مناطق روستایی برای کاهش وابستگی کشاورزان به بانک‌های سنتی.

ایجاد سازوکارهای تشویقی برای سرمایه‌گذاران

□ اعطای تضمین‌های دولتی و بیمه سرمایه‌گذاری برای کاهش ریسک ورود سرمایه‌گذاران به بخش کشاورزی.

□ راه‌اندازی صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر در کشاورزی برای حمایت از استارت‌آپ‌های فعال در حوزه فین‌تک و تأمین مالی دیجیتال.

□ استفاده از اوراق بهادار مبتنی بر محصولات کشاورزی در بورس کالا برای تأمین مالی بلندمدت تولیدکنندگان.

فرهنگ‌سازی و آموزش کشاورزان در زمینه روش‌های نوین تأمین مالی

□ اجرای برنامه‌های آموزشی در قالب اپلیکیشن‌های موبایل و رسانه‌های محلی برای آموزش روش‌های تأمین مالی دیجیتال.

□ همکاری با شرکت‌های بیمه کشاورزی و اتحادیه‌های تعاونی برای ترویج روش‌های نوین مدیریت ریسک مالی.

□ ارائه مشوق‌های مالیاتی و تسهیلات کم‌بهره برای کشاورزانی که از روش‌های نوین مالی استفاده می‌کنند

راهبردهای ST استفاده از فرصت‌ها برای مقابله با تهدیدها

این راهبردها بر استفاده از ظرفیت‌های موجود برای مقابله با تهدیدهای خارجی و اقتصادی تمرکز دارند

کاهش اثر نوسانات اقتصادی بر تأمین مالی کشاورزی

- ❑ راه‌اندازی صندوق تثبیت بازار کشاورزی برای مقابله با نوسانات قیمت محصولات و حفظ ارزش سرمایه‌گذاری‌ها.
- ❑ افزایش مشوق‌های صادراتی و ارائه تسهیلات ارزی به کشاورزانی که از روش‌های تأمین مالی نوین استفاده می‌کنند.
- ❑ تدوین سیاست‌های حمایتی برای ورود سرمایه‌گذاران خارجی به بخش کشاورزی، با تأکید بر بلاکچین و فین‌تک.

تطبيق قوانین و سیاست‌های مالی با فناوری‌های نوین

- ❑ تدوین قوانین حمایتی برای پلتفرم‌های تأمین مالی دیجیتال و کاهش موانع حقوقی برای سرمایه‌گذاری در فین‌تک کشاورزی.
- ❑ تسهیل فرآیند ثبت و نظارت بر استارت‌آپ‌های تأمین مالی کشاورزی توسط بانک مرکزی و وزارت جهاد کشاورزی.
- ❑ یکپارچه‌سازی داده‌های مالی و اعتباری کشاورزان در سامانه‌های دولتی برای افزایش شفافیت و اعتبارسنجی

تقویت امنیت سایبری و اعتمادسازی در تأمین مالی دیجیتال

- ❑ ایجاد مقررات سختگیرانه در حوزه امنیت سایبری برای محافظت از داده‌های مالی کشاورزان.
- ❑ راه‌اندازی سامانه‌های احراز هویت دیجیتال کشاورزان برای کاهش تقلب در تأمین مالی آنلاین.
- ❑ افزایش نظارت دولت و بانک مرکزی بر پلتفرم‌های فین‌تک کشاورزی برای جلوگیری از تخلفات مالی

توصیه‌های سیاستی برای بهبود تأمین مالی کشاورزی

- کاهش نرخ بهره تسهیلات بانکی برای کشاورزان از طریق **اعطای مشوق‌های مالیاتی به بانک‌ها** که در این بخش سرمایه‌گذاری می‌کنند
- ساده‌سازی شرایط دریافت وام با **کاهش الزامات وثیقه‌ای** و جایگزینی آن با **اعتبارسنجی دیجیتال مبتنی بر عملکرد کشاورز**.
- ایجاد **سامانه رتبه‌بندی اعتباری کشاورزان** بر اساس سوابق تولید و بازپرداخت وام‌ها، مشابه مدل هند در کارت اعتباری

اصلاح نظام بانکی و اعتباری کشاورزی

- راه‌اندازی **اوراق قرضه کشاورزی** در بازار سرمایه برای جذب منابع از سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی
- ایجاد **صندوق‌های سرمایه‌گذاری خطرپذیر مخصوص کشاورزی** برای حمایت از استارت‌آپ‌های حوزه فناوری کشاورزی.
- توسعه **تأمین مالی جمعی** برای پروژه‌های کشاورزی از طریق پلتفرم‌های دیجیتال.

توسعه ابزارهای مالی نوین در کشاورزی

- طراحی **بیمه‌های کشاورزی پارامتریک** که پرداخت خسارت را بر اساس شاخص‌های آب‌وهوایی انجام می‌دهد و فرآیند جبران خسارت را سرعت می‌بخشد.
- **الزام بانک‌ها به پوشش بیمه‌ای برای وام‌های کشاورزی**، به گونه‌ای که بخشی از ریسک نکول توسط بیمه پوشش داده شود.
- ایجاد **صندوق تثبیت درآمد کشاورزان** برای کاهش اثرات نوسانات قیمت بازار بر توان مالی آنها.

تقویت بیمه کشاورزی و مدیریت ریسک اعتباری

- ارائه **معافیت‌های مالیاتی** برای سرمایه‌گذارانی که در بخش کشاورزی سرمایه‌گذاری مستقیم انجام می‌دهند.
- طراحی **مکانیزم‌های مشارکت عمومی-خصوصی (PPP)** برای تأمین مالی زیرساخت‌های کشاورزی، مانند توسعه سیستم‌های آبیاری و گلخانه‌ها.
- تدوین **قوانین حمایتی برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی** در حوزه کشاورزی هوشمند و تکنولوژی‌های کاهش مصرف آب.

تسهیل ورود سرمایه‌گذاران خصوصی به بخش کشاورزی

- توسعه **سیستم‌های پرداخت دیجیتال ویژه کشاورزان** که به آنها امکان استفاده از وام‌های اعتباری بدون نیاز به مراجعه حضوری را می‌دهد.
- راه‌اندازی **پلتفرم‌های فین‌تک کشاورزی** برای اتصال مستقیم کشاورزان با تأمین‌کنندگان مالی.
- ایجاد **بازارهای آنلاین قراردادهای آتی محصولات کشاورزی** برای کاهش نوسانات قیمت و تأمین مالی کشاورزان از طریق پیش‌فروش محصولات.

بهبود زیرساخت‌های مالی و دیجیتالی بخش کشاورزی

برنامه راهبردی ۵ ساله برای تأمین مالی کشاورزی

- ✓ راه‌اندازی سامانه اعتبارسنجی کشاورزان
- ✓ اجرای بیمه کشاورزی پارامتریک
- ✓ توسعه طرح‌های آزمایشی تأمین مالی زنجیره‌ای

فاز ۱ (سال ۱-۲):
اصلاح زیرساخت‌های مالی

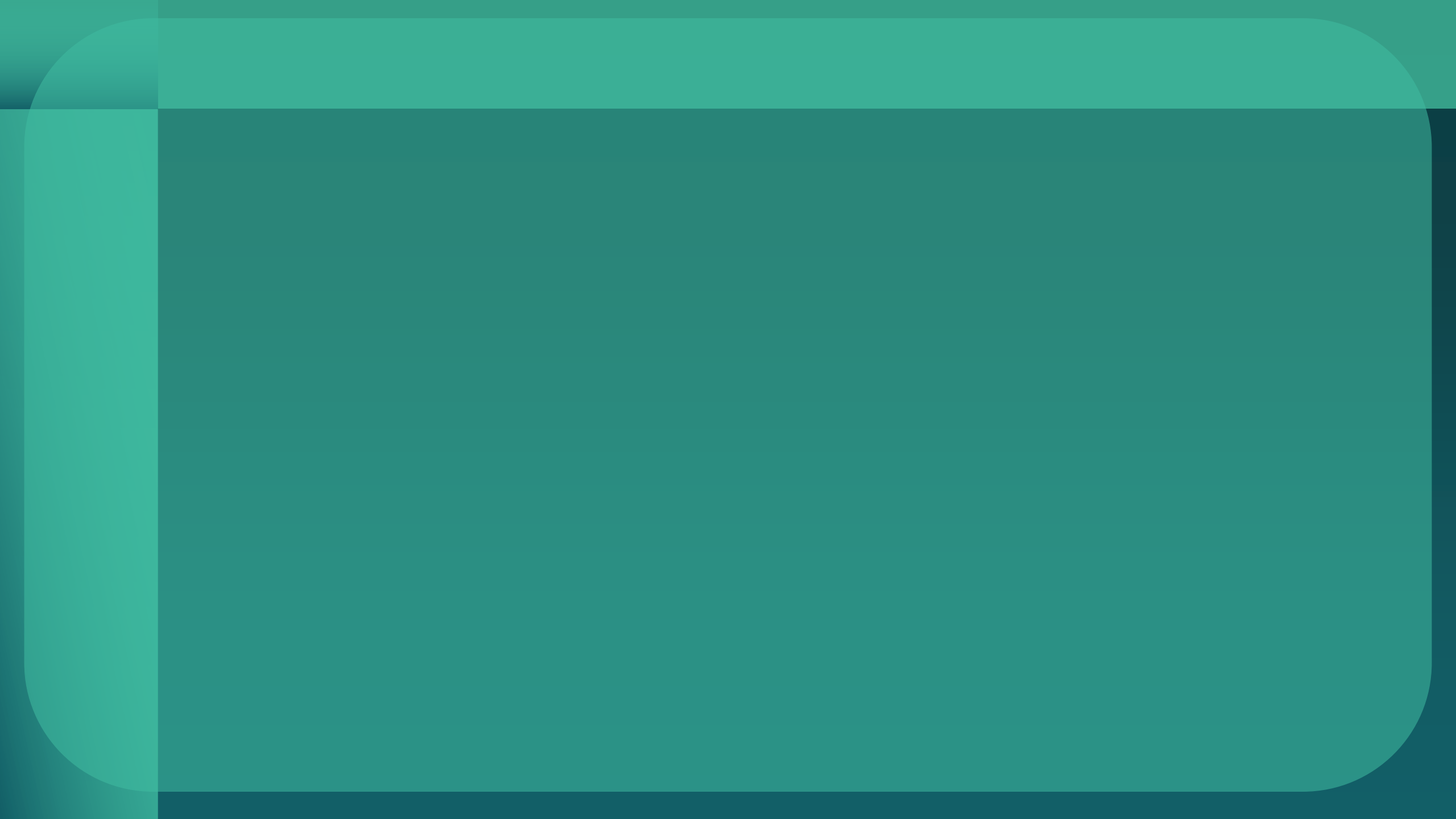
- ✓ انتشار اوراق قرضه کشاورزی
- ✓ توسعه صندوق‌های سرمایه‌گذاری تخصصی
- ✓ ایجاد تأمین مالی جمعی

فاز ۲ (سال ۳-۴):
تنوع‌بخشی به منابع مالی

- ✓ توسعه بازار قراردادهای آتی محصولات کشاورزی
- ✓ دیجیتال‌سازی فرایندهای مالی و بیمه کشاورزی
- ✓ پیاده‌سازی مدل‌های موفق جهانی در سطح ملی

فاز ۳ (سال ۵):
نهادینه‌سازی روش‌های نوین

با سپاس از توجه بزرگواران

تأمین مالی جمعی

❖ **تأمین مالی جمعی (Crowdfunding)** به عنوان یک روش نوین برای جمع‌آوری سرمایه، به ویژه در زمینه بانکداری سبز، می‌تواند نقش مؤثری ایفا کند.

❖ این روش به افراد و کسب‌وکارها اجازه می‌دهد تا پروژه‌های خود را از طریق جذب سرمایه از گروهی از افراد تأمین کنند، به جای وابستگی به منابع مالی سنتی مانند بانک‌ها یا مؤسسات مالی.

❖ انواع تأمین مالی جمعی:

- ❖ **۱. تأمین مالی مبتنی بر پاداش:** در این نوع، سرمایه‌گذاران در ازای حمایت مالی خود، پاداش‌هایی مثل محصولات یا خدمات دریافت می‌کنند.
- ❖ **۲. تأمین مالی مبتنی بر سهام:** در این حالت، سرمایه‌گذاران در ازای سرمایه‌گذاری، سهمی از شرکت یا پروژه را دریافت می‌کنند.
- ❖ **۳. تأمین مالی مبتنی بر بدهی:** در این روش، سرمایه‌گذاران مبلغی را به عنوان وام به پروژه می‌دهند و انتظار دارند که در آینده با بهره بازپرداخت شود.
- ❖ **۴. تأمین مالی خیریه:** این نوع به منظور جمع‌آوری کمک‌های مالی برای اهداف خیریه یا اجتماعی انجام می‌شود و معمولاً انتظار بازگشت مالی وجود ندارد.

چالش‌های تأمین مالی در بخش کشاورزی ایران

◆ **نمونه ناموفق:** صندوق حمایت از توسعه بخش کشاورزی که با هدف تجمیع سرمایه‌های خرد و ارائه تسهیلات کم‌بهره، به دلیل ناکارآمدی در مدیریت منابع و ناتوانی در جذب سرمایه‌گذاری خصوصی، تأثیرگذاری محدودی داشت. بسیاری از کشاورزان به دلیل فرآیندهای پیچیده اداری نتوانستند از این تسهیلات استفاده کنند.

◆ **نمونه موفق:** طرح تأمین مالی زنجیره‌ای کشاورزی در برخی استان‌ها با همکاری بانک کشاورزی توانسته است سرمایه‌گذاری‌های خرد را به صورت تجمیعی مدیریت کرده و امکان تأمین مالی برای زنجیره تولید تا مصرف را فراهم کند.

◆ **نمونه ناموفق:** وام‌های گندم‌کاران در سال ۱۳۹۸: بسیاری از کشاورزان پس از دریافت تسهیلات برای تولید گندم، به دلیل کاهش ناگهانی قیمت تضمینی و تأخیر در پرداخت مطالباتشان از سوی دولت، قادر به بازپرداخت وام‌های خود نشدند. این مسئله موجب افزایش بدهی‌های معوق در نظام بانکی شد.

◆ **نمونه موفق:** صندوق بیمه کشاورزی در برخی محصولات مانند چای و زعفران توانسته است با ارائه بیمه‌های متناسب، ریسک مالی کشاورزان را کاهش داده و اعتماد سرمایه‌گذاران را افزایش دهد.

◆ **نمونه ناموفق:** طرح وام‌های مکانیزاسیون کشاورزی در برخی استان‌ها به دلیل وثایق سنگین و فرآیندهای پیچیده اداری، باعث شد بسیاری از کشاورزان از دریافت این تسهیلات منصرف شوند.

◆ **نمونه موفق:** طرح کارت اعتباری کشاورزان که در برخی نقاط اجرا شد، به کشاورزان امکان داد بدون نیاز به وثایق سنگین، از اعتبارات خرد برای خرید نهاده‌های کشاورزی استفاده کنند.

◆ **نمونه ناموفق:** سامانه سیتا بانک کشاورزی که به منظور بهبود دسترسی کشاورزان به تسهیلات بانکی طراحی شد، به دلیل عدم آموزش کافی به کشاورزان و نبود امکانات مناسب در مناطق روستایی، با استقبال کمی مواجه شد.

◆ **نمونه موفق:** استفاده از فین‌تک‌های کشاورزی در برخی کشورها مانند هند که توانسته‌اند از طریق اعتبارسنجی دیجیتال، تسهیلات خرد را به کشاورزان ارائه دهند.

❖ سهم پایین تسهیلات بانکی اختصاص یافته به کشاورزی در مقایسه با سایر بخش‌ها

❖ کمبود سرمایه‌گذاری بخش خصوصی به دلیل سودآوری پایین و ریسک‌های بالا

❖ افزایش ریسک سرمایه‌گذاری ناشی از بلایای طبیعی

❖ عدم ثبات بازار و کاهش اطمینان ناشی از نوسانات قیمت محصولات کشاورزی.

❖ بانک‌های تجاری به دلیل ریسک بالای کشاورزی، نرخ بهره بالایی برای وام‌های کشاورزی در نظر می‌گیرند.

❖ فقدان وثایق مناسب از سوی کشاورزان، مانع دریافت تسهیلات می‌شود

❖ نبود ابزارهای نوین مالی و روش‌های انعطاف‌پذیر برای تأمین مالی کشاورزان

❖ پایین بودن سطح آگاهی کشاورزان از روش‌های تأمین مالی و پیچیدگی فرآیندهای بانکی

کمبود منابع مالی و سرمایه‌گذاری ناکافی

ریسک‌های بالا در بخش کشاورزی

نرخ بهره بالا و دشواری دسترسی به اعتبارات بانکی

ضعف زیرساخت‌های مالی و عدم تطابق با نیازهای کشاورزان

روش‌های تأمین مالی در بخش کشاورزی

۱. وام‌های بانکی: این تسهیلات از طریق بانک‌های دولتی و خصوصی به کشاورزان ارائه می‌شود اما معمولاً دارای نرخ بهره بالا و شرایط ضمانتی دشوار است.
۲. تسهیلات دولتی: دولت با ارائه یارانه‌ها، اعتبارهای کم‌بهره و برنامه‌های حمایتی به بهبود وضعیت مالی کشاورزان کمک می‌کند.
۳. سرمایه‌گذاری خصوصی: جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی می‌تواند به تأمین مالی پروژه‌های کشاورزی کمک کند.
۴. بازار سرمایه: انتشار اوراق قرضه کشاورزی و سهام در بورس می‌تواند ابزار مناسبی برای تأمین مالی این بخش باشد.
۵. صندوق‌های توسعه کشاورزی: این صندوق‌ها با هدف حمایت از کشاورزان و ارائه تسهیلات مناسب تشکیل شده‌اند. مانند صندوق حمایت از توسعه بخش کشاورزی و صندوق توسعه ملی.

روش‌های تأمین مالی در بخش کشاورزی ایران و مقایسه با جهان

ایران:

وام‌های بانکی: تسهیلات دولتی با نرخ بهره نسبتاً بالا.
یارانه‌های دولتی: کمک‌های مالی برای خرید نهاده‌های کشاورزی.
صندوق‌های حمایتی: حمایت از کشاورزان از طریق صندوق توسعه ملی و بانک کشاورزی.
بازار سرمایه: مشارکت محدود در بورس کالا و اوراق مشارکت.
بیمه محصولات کشاورزی: پوشش ناکافی در برابر بلایای طبیعی

جهان:

۱. وام‌های کم‌بهره و اعتبارات خرد: کشورهای پیشرفته نرخ سود پایین‌تری ارائه می‌دهند.
۲. سرمایه‌گذاری بخش خصوصی: مشارکت فعال شرکت‌های خصوصی در توسعه کشاورزی.
۳. فین‌تک و پلتفرم‌های دیجیتال: افزایش دسترسی به منابع مالی از طریق فناوری‌های نوین.
۴. تعاونی‌های اعتباری: مدل‌هایی مانند «Rabobank» در هلند که منابع مالی را برای کشاورزان فراهم می‌کنند.
۵. بیمه‌های کشاورزی جامع: سیستم‌های بیمه‌ای گسترده و پایدار برای کاهش ریسک تولیدکنندگان.